

ONDERWIJS OP KOERS

BELEIDSPLAN FUNCTIEBEPERKING

Toegankelijkheid en studeerbaarheid
voor studenten met dyslexie, een functie-
beperking of een (chronische) ziekte

IS VERDER KIJKEN

INHOUD

CONTEXT EN VOORGESCHIEDENIS	3
UITGANGSPUNTEN	5
RANDVOORWAARDEN	6
OPBOUW	7
HOOFDSTUK 1: VISIE OP STUDEREN MET EEN FUNCTIEBEPERKING	9
HOOFDSTUK 2: PROCES EN MAATREGELEN	13
2.1. Informatievoorziening en voorlichting	13
2.2. Fysieke toegankelijkheid	14
2.3. Begeleiding	15
2.4. Deskundigheid	16
2.5. Leerroutes	18
2.6. Toetsing en examinering	19
HOOFDSTUK 3: WAARBORGEN VAN KWALITEIT EN CONTINUÏTEIT	21
TERMINOLOGIE	24
REFERENTIES	25

CONTEXT EN VOORGESCHIEDENIS

Alle studenten in het hoger onderwijs hebben recht op gelijke kansen. Ze kunnen aanspraak maken op alle voorzieningen in het hoger onderwijs die volgens de landelijke wet- en regelgeving, zoals de *Wet Gelijke Behandeling op grond van een handicap of een chronische ziekte*, de *Wet op Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek* en de *Wet op de Studiefinanciering* ten behoeve van studenten met een functiebeperking geboden moeten worden. Tussen de 12,1% en 19,3% van de studenten in het hoger onderwijs heeft een functiebeperking. De meest voorkomende functiebeperking is dyslexie. Van deze groep ondervindt naar schatting tussen de 6,6% en 10,4% belemmeringen in de studie (Poels-Ribberink, Sombekke, Duisings- van Oijen, Winkels en Van den Broek, 2011). Voor de Vrije Universiteit Amsterdam (VU) betekent dit dat, uitgaande van het studentenaantal van 24.517, het aantal studenten met een functiebeperking dat belemmeringen ondervindt tussen de 1.618 en 2.550 ligt.

REFERENTIEKADER COMMISSIE MAATSTAF

Afgelopen jaren is op landelijk niveau meerdere keren vastgesteld dat de toegankelijkheid van het hoger onderwijs voor studenten met een functiebeperking verder verbeterd moet worden¹. In 2009 heeft de Minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) de Commissie Maatstaf ingesteld en hen de opdracht gegeven een referentiekader op te stellen met producten, diensten en voorzieningen die instellingen

voor hogeronderwijs minimaal moeten bieden om studenten met een functiebeperking redelijk en adequaat te kunnen helpen bij het volgen van onderwijs. Het referentiekader *'Meer mogelijk maken. Studeren met een functiebeperking in het hoger onderwijs'* is in het voorjaar van 2010 schriftelijk aangeboden aan het bestuur van hoger onderwijsinstellingen.

NVAO-BEOORDELINGSKADER

In het nieuwe accreditatiestelsel dat per 1 januari 2011 van kracht ging, is studeren met een functiebeperking onderdeel van het NVAO beoordelingskader. Er vindt een beoordeling plaats van het beleid van de Vrije Universiteit (VU) t.a.v. de studeerbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking, de uitvoering van dit beleid en de controle erop. In verband met deze accreditatie is een beleidsplan met betrekking tot de studeerbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking een voorwaarde.

VOORGESCHIEDENIS VU

Het College van Bestuur van de VU heeft al in juni 2005 een convenant gesloten met expertisecentrum handicap + studie waarin afspraken staan om studenten met een functiebeperking te begeleiden. Tevens is in juni 2005 de beleidsnotitie 'Studeren met een functiebeperking aan de Vrije Universiteit' opgesteld door Bureau Bestuurszaken met input van de portefeuillehouder studeren met

1. Inspectie van het Onderwijs, 2010.

een functiebeperking van het Centrum voor Studie en Loopbaan (CSL). In 2006-2009 is door CSL het Instellingsactieplan 'Terugdringing belemmeringen voor studenten met een functiebeperking in het hoger onderwijs' - uitgevoerd met subsidie van het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW). Hierdoor zijn de voorzieningen met betrekking tot studeren met een functiebeperking binnen de VU uitgebreid en aanzienlijk verbeterd. Een kleine greep uit de gerealiseerde resultaten: uitgave digitale nieuwsbrief voor studenten en medewerkers, opzetten Blackboard-community SCHIB, verbetering van voorzieningen (o.a. rustruimte, uitvoering Programma Toegankelijkheid, persoonlijk kluisje) en een klankbordgroep, bestaande uit medewerkers van alle geledingen, die wordt geïnformeerd en om advies wordt gevraagd.

Met dit voorliggende beleidsplan ten aanzien van studeren met een functiebeperking wil de VU het beleid op het gebied van studeren met een functiebeperking verder vormgeven. Het is een plan dat een cultuur binnen de VU bevordert, waarin alle aspecten op het gebied van studeren met een functiebeperking bespreekbaar zijn. Aansluiting bij het Instellingsplan VU 2011-2015 en daarmee de onderwijsvisie en de visie op studentbegeleiding is van belang.

UITGANGSPUNTEN VOOR HET BELEIDSPLAN STUDEREN MET EEN FUNCTIEBEPERKING

De uitgangspunten bij het uitwerken van het beleid studeren met een functiebeperking zijn:

- Het is noodzakelijk om de gang van zaken op het gebied van studeren met een functiebeperking expliciet te beschrijven voor alle niveaus binnen de VU: opleiding, faculteit/dienst, instelling. Het gaat in deze beschrijving om duidelijke eisen waar aan moet worden voldaan, de kwaliteit van die voorzieningen en de kwaliteitscontrole en -verbetering. Voor deze beschrijving wordt het referentiekader van de Commissie Maatstaf (2010) als uitgangspunt genomen. Zoals aangegeven, beschrijft dit referentiekader de producten, diensten en voorzieningen die instellingen in het hoger onderwijs moeten bieden om studenten met een functiebeperking redelijk en adequaat te kunnen helpen.
- De kernwaarden van de VU die als richtsnoer gelden voor het werken en handelen van medewerkers en studenten: verantwoordelijk, open en persoonlijk. Verantwoordelijk staat voor dienstbaar en betrokken bij de maatschappij. Open betekent dat de VU zich openstelt voor diversiteit in disciplines, nationaliteiten, levensbeschouwingen en maatschappelijke overtuigingen. Persoonlijk betekent dat er aandacht is voor de menselijke maat, een academische gemeenschap waarin elk lid wordt gekend [Instellingsplan VU 2011-2015 pg. 9].
- Studentbegeleiding is een decentrale taak en dus de verantwoordelijkheid van de faculteit. Op de faculteit worden taken en verantwoordelijkheden duidelijk toegekend aan docenten, mentoren, tutores, studieadviseurs en andere medewerkers. Als aanvulling geldt dat de VU een aantal zaken qua studentbegeleiding centraal heeft geregeld bij het Centrum voor Studie en Loopbaan (CSL) van de Dienst Studentenzaken (Handboek Onderwijskwaliteit).
- De examencommissie of het faculteitsbestuur beslist over het toekennen van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking bij tentamens en onderwijs. Het realiseren van deze voorzieningen voor studenten met een beperking is in de praktijk de taak en verantwoordelijkheid van de studieadviseur, docent of in een enkel geval de ambtelijk secretaris van de examencommissie. Financiële ondersteuning (o.a. Financiële Ondersteuning Studenten, FOS) en centrale voorzieningen (o.a. rustruimte, persoonlijk kluisje) worden via CSL toegekend en gerealiseerd. De voorzieningen mogen geen onevenredige belasting voor de instelling vormen en dienen zoveel mogelijk uniform te worden aangeboden (standaardisatie).
- Studievertraging wordt zoveel mogelijk beperkt en het einddiploma wordt zo (voor)spoedig mogelijk behaald.

RANDVOORWAARDEN

De geformuleerde eisen vormen de basis voor het facultaire beleid en opleidingsbeleid op het gebied van studeren met een beperking. Deze eisen worden, indien van toepassing, vertaald in de model-Onderwijs en Examenregelingen (OERen) en het model voor de Regels en Richtlijnen van Examencommissies (zie VU Intranet/Onderwijs). Examencommissies hebben echter een onafhankelijke positie en kunnen daarmee afwijken van het VU-brede model voor Regels en Richtlijnen van de Examencommissie.

In 2013 is het College van Bestuur gestart met de reorganisatie van de bedrijfsvoering van de VU. Deze reorganisatie en de eventuele gevolgen voor het uitvoeren van de eisen en maatregelen verdient de aandacht in verband met de gevolgen van de voorgenomen bezuinigingen voor de

studentgerichte ondersteuning. De eisen en voorgenomen maatregelen moeten gegarandeerd blijven opdat alle betrokkenen bij studeren met een functiebeperking in staat worden gesteld hun rol te vervullen.

In dit beleidsplan wordt meerdere keren een verantwoordelijkheid toegekend aan het faculteitsbestuur. Het faculteitsbestuur kan deze taak delegeren aan bijvoorbeeld het opleidingsmanagement, het Hoofd Onderwijsbureau of de studieadviseurs.

OPBOUW

1. VISIE OP STUDEREN MET EEN BEPERKING

Een verwoording van een visie op voorzieningen voor studenten met een functiebeperking aan de VU en een verduidelijking van hoe de eisen op het gebied van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking aansluiten bij de onderwijsvisie van de VU.

2. PROCES EN MAATREGELLEN

In het 2^e hoofdstuk wordt op basis van het referentiekader van de Commissie Maatstaf beschreven welke eisen er binnen de VU zijn gesteld. Eveneens wordt beschreven welke maatregelen nog moeten worden genomen om te voldoen aan alle eisen die zijn gesteld.

3. WAARBORGEN VAN KWALITEIT EN CONTINUÏTEIT

Dit hoofdstuk richt zich op de borging van de kwaliteit en continuïteit van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking. Het gaat om het geheel van maatregelen die moeten zorgen dat de kwaliteitseisen zullen worden vervuld. De borging van kwaliteit en continuïteit wordt beschreven in de vorm van de PDCA-cyclus (Plan, Do, Check, Act-cyclus).

HOOFDSTUK 1

VISIE OP STUDEREN
MET EEN
FUNCTIEBEPERKING

In de visie van de VU op de kwaliteit van het onderwijs staat beschreven dat de VU studenten opleidt tot academische professionals in hun vakgebied en tot academische burgers in de moderne samenleving. De VU moedigt studenten aan tot een open en respectvol academisch debat met hen die er andere opvattingen en overtuigingen op na houden. Het begrip onderwijskwaliteit is als volgt gedefinieerd: 'Onderwijskwaliteit heeft betrekking op zaken als de kwaliteit van voorzieningen, cursussen, tentamens, programma's docenten, organisatie en begeleiding' (Stuurgroep Onderwijs Kwaliteit). In aansluiting hierop is de visie op studeren met een functiebeperking als volgt geformuleerd:

De VU biedt studenten met een functiebeperking een academisch leerklimaat waarin de kwaliteit van (onderwijs)voorzieningen bijdraagt aan een zo voorspoedig mogelijk verloop van de opleiding waardoor het rendement voor de student en instelling zo groot mogelijk is.

Hieronder wordt deze visie aan de hand van een aantal deelvragen verder uitgewerkt.

WAAROM VOORZIENINGEN VOOR STUDENTEN MET EEN FUNCTIEBEPERKING?

Kwaliteitsverbetering gericht op de inhoud van het onderwijs staat veelal bovenaan de agenda van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), maar ook de mate van toegankelijkheid en studeerbaarheid is een belangrijke indicator van de kwaliteit van het onderwijs (Maatstaf, 2010). Zoals beschreven in de context is afgelopen jaren meerdere keren vastgesteld dat de toegankelijkheid van het hoger onderwijs voor studenten met een functiebeperking verder verbeterd moet worden. Hiervoor is door de Commissie Maatstaf een referentie-

kader opgesteld. De veronderstelling is dat de voorgestelde maatregelen tot minder studievertraging en -uitval leiden en studenten met een functiebeperking met een einddiploma een betere uitgangspositie hebben op de arbeidsmarkt. Dit zijn resultaten die zowel voor het individu, de instelling en de maatschappij gewenst zijn (Maatstaf, 2010).

WELKE VOORZIENINGEN VOOR STUDENTEN MET EEN FUNCTIEBEPERKING?

De VU biedt de producten, diensten en voorzieningen die door de Commissie Maatstaf op zeven deelaspecten zijn geformuleerd. In hoofdstuk 2 wordt uitgebreid ingegaan op deze eisen per deelaspect.

Kwaliteitseis 1: Alle studenten met een functiebeperking kunnen, indien van toepassing, uiterlijk per 1 januari 2016 (conform termijn Instellingsplan VU 2011-2015) gebruik maken van de producten, diensten en voorzieningen uit het referentiekader van de Commissie Maatstaf.

Kwaliteitseis 2: Het College van Bestuur is verantwoordelijk voor een duidelijke formulering van het beleid en de nog te nemen maatregelen ten behoeve van de toegankelijkheid en studeerbaarheid voor studenten met een functiebeperking en waarborgt de kwaliteit en de uitvoering van de maatregelen door faculteiten en diensten.

HOE WORDEN VOORZIENINGEN TOEGEKEND?

Bij het 'hoe' van de voorzieningen voor studenten met een beperking, gaat het om

hoe een student met een functiebeperking voorzieningen krijgt toegekend. Uitgangspunt is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de betrokken student en de VU: de student is bekend met welke voorzieningen er zijn en wordt geacht zelf via de studieadviseur aan te geven welke voorzieningen noodzakelijk zijn om deel te kunnen nemen aan het onderwijsproces. Om ervoor te zorgen dat studenten met een functiebeperking voorspoedig kunnen starten met studeren en dus geen onnodige studievertraging oplopen is het van belang om na inschrijving aan de VU direct een verzoek voor voorzieningen in te dienen bij de studieadviseur. Wanneer de functiebeperking pas tijdens de studie wordt gediagnosticeerd, moet dit proces direct na melding hiervan in gang worden gezet.

Kwaliteitseis 3: Er is gezamenlijke verantwoordelijkheid van de student en de VU voor het kunnen toekennen van voorzieningen.

Kwaliteitseis 4: De student met een functiebeperking weet hoe en waar voorzieningen aangevraagd kunnen worden.

Kwaliteitseis 5: Studenten met een functiebeperking die voorzieningen nodig hebben, treden direct na hun inschrijving aan de VU in contact (digitaal) met de studieadviseur.

De student moet vervolgens kunnen rekenen op persoonlijke studieadvisering en -begeleiding binnen een adequate organisatie. De begeleidingsstructuur is gericht op een vroege signalering van (beperkte) studievoortgang en op het snel kunnen bieden van

de gewenste ondersteuning ten behoeve van het studiesucces (Maatstaf, 2010). Bij het toekennen van voorzieningen wordt in acht genomen of de gevraagde voorziening noodzakelijk (= hetzelfde doel kan niet op een andere manier worden bereikt) en geschikt (= de belemmering wordt inderdaad weggenomen) is.

Kwaliteitseis 6: Het faculteitsbestuur is verantwoordelijk voor een adequate organisatie van het proces van het toekennen van voorzieningen aan studenten met een functiebeperking.

Kwaliteitseis 7: De examencommissie beoordeelt een verzoek voor een voorziening bij onderwijs en/of toetsing op noodzakelijkheid en geschiktheid. De examencommissie beslist vervolgens over de voorzieningen bij toetsing. Het faculteitsbestuur neemt, na een positief advies van de examencommissie, een besluit over de onderwijsvoorzieningen. Terugkoppeling richting de student over de aangevraagde voorzieningen vindt binnen 6 werkweken plaats.

WIE IS VERANTWOORDELIJK VOOR DE REALISATIE VAN DE VOORZIENINGEN?

Het is afhankelijk van de aard van de toegekende voorzieningen wie verantwoordelijk is voor de realisatie van de voorzieningen. De studieadviseur is doorgaans de schakel bij het realiseren van voorzieningen bij toetsing en onderwijs. De studieadviseur informeert de examinator, docent of medewerker studentenzaken over voorzieningen die hij/zij dient te realiseren. Eindverantwoordelijk voor de gerealiseerde voorzieningen bij toetsing is de examen-

commissie en bij onderwijsvoorzieningen het faculteitsbestuur. Voorzieningen op het gebied van gebouwen, onderwijsruimtes en faciliteiten op de campus vallen onder de verantwoordelijkheid van de facilitaire campus organisatie (FCO).

Kwaliteitseis 8: De studieadviseur is de schakel bij het realiseren van voorzieningen bij toetsing en onderwijs en informeert de betreffende docent/examinator/medewerker studenten-zaken/studentendecanaat over voorzieningen die gerealiseerd dienen te worden. Eindverantwoordelijk voor deze realisatie bij toetsing is de examencommissie en bij onderwijsvoorzieningen het faculteitsbestuur.

Kwaliteitseis 9: FCO is verantwoordelijk voor voorzieningen op het gebied van gebouwen, onderwijsruimtes en faciliteiten op de campus.

HOOFDSTUK 2

PROCES EN MAATREGELEN

In dit tweede hoofdstuk wordt aan de hand van de verschillende deelaspecten van de Commissie Maatstaf en de bijbehorende geformuleerde normen en criteria (Maatstaf, 2010) beschreven welke eisen binnen de VU zijn gesteld op het gebied van studeren met een functiebeperking. Het Centrum voor Studie en Loopbaan heeft in 2008 en in juni 2012 een vragenlijst onder de studieadviseurs uitgezet om te inventariseren wat er op de faculteiten wordt geboden aan studenten met een functiebeperking. Uit deze inventarisaties blijkt dat al aan een groot deel van de gestelde eisen wordt voldaan. Voor de eisen waar nog niet aan wordt voldaan, wordt aangegeven wat de voorgenomen maatregelen zijn.

2.1. INFORMATIEVOORZIENING EN VOORLICHTING

a. Vast onderdeel voorlichting

- De inhoudelijke voorlichting van de faculteit geeft een duidelijk en realistisch beeld van de opleiding en de karakteristieken van de beroepsuitoefening.
- Tijdens de facultaire voorlichtingen wordt eveneens aangegeven welke begeleiding en voorzieningen de faculteit biedt. Hierbij wordt altijd aandacht besteed aan studeren met een functiebeperking. Eveneens wordt gewezen op de specialistische studiebegeleiding op centraal niveau of wordt een specialistische studentbegeleider uitgenodigd als gastspreker.
- Op algemene VU-voorlichtingsdagen is er altijd een studentendecaan aanwezig die voorlichting geeft over (financiële) regelingen en centrale voorzieningen (o.a. rustruimte, persoonlijk kluisje, toegangs- en parkeerpassen) voor studenten met een functiebeperking.

b. Verstrekken inzichtelijke informatie

- De informatie over studeren met een beperking geeft inzicht in aspecten die van belang zijn voor de studeerbaarheid en toegankelijkheid in brede zin en is bestemd voor (aankomende) studenten, docenten en studentbegeleiders.
- Voor (aankomende) studenten, studentbegeleiders en docenten is duidelijk en toegankelijk wat het beleid van de VU is.
- Daarnaast is duidelijk en toegankelijk weergegeven hoe de begeleiding binnen de VU is geregeld en welke voorzieningen (on)mogelijk zijn.

c. Inzet meerdere informatiekanalen

- De inzichtelijke informatie over studeren met een functiebeperking is toegankelijk via de verschillende kanalen die tegemoet komen aan de behoeften en diversiteit van de doelgroepen. De informatiekanalen die onder verantwoordelijkheid van het studentendecanaat worden ingezet zijn:
- De VU-website gericht op aankomende studenten en andere externen. De website heeft een voorleesmogelijkheid.
- VU-net (studentenportaal) gericht op de ingeschreven studenten. Op het serviceplein van VUnet is alle relevante informatie terug te vinden. Daarnaast worden agenda- of nieuwsitems ingezet voor belangrijke mededelingen of bijeenkomsten die gerelateerd zijn aan studenten met een functiebeperking.
- VU-net medewerkers, hier vinden studentbegeleiders, docenten en andere medewerkers alle belangrijke informatie over studeren met een functiebeperking.
- Community over studeren met een functiebeperking binnen Blackboard (meer dan 2000 leden). Deze community wordt gefaciliteerd en onderhouden vanuit het studentendecanaat. De pagina's zijn openbaar toegankelijk.

- Digitale nieuwsbrief over studeren met een functiebeperking die vier keer per studiejaar wordt uitgegeven. Deze wordt verzonden aan alle studenten met een functiebeperking die centraal bekend zijn, VU- medewerkers en andere geïnteresseerden.

Faculteiten hebben daarnaast een eigen facultaire website waar informatie specifiek voor die faculteit te raadplegen is.

De volgende informatiekanalen kunnen door de faculteit of dienst extra worden ingezet voor belangrijke berichten:

- VU-studentennieuwsbrief (0-zine)
- VU-medewerkersniewsbrief (VU-zine)
- Ad Valvas, zowel in het magazine zelf als op de website.
- Lichtkranten in de verschillende VU-gebouwen.
- Facultaire nieuwsbrieven.

d. Registratie functiebeperking bij inschrijving

- Studenten kunnen bij hun (her)inschrijving aan de VU via VUnet zelf kenbaar maken of ze met een functiebeperking studeren, welke functiebeperking dat is en of ze voorzieningen nodig hebben om deel te kunnen nemen aan het onderwijsproces.
- Studenten die kenbaar maken met een functiebeperking te studeren krijgen vanuit het studentendecanaat standaard en automatisch per e-mail alle relevante informatie toegestuurd over studeren met een functiebeperking aan de VU. Zij krijgen daarnaast een paar keer per studiejaar de digitale nieuwsbrief met specifieke informatie over studeren met een functiebeperking.

Deze eisen zullen naar verwachting verder bijdragen aan de meldingsbereidheid van studenten met een functiebeperking, waarbij privacy wordt gewaarborgd.

2.2. FYSIEKE TOEGANKELIJKHEID

a. Gebouwen, onderwijsruimtes en faciliteiten en ITS-criteria

- Nieuwe projecten worden in de ontwerp-fase getoetst aan het Internationaal Toegankelijkheidssymbool (ITS) (Programma Toegankelijkheid, 2010).
- Toegankelijkheid en daarmee de voorzieningen voor mensen met een functiebeperking zijn standaard opgenomen in het Programma van Eisen (Programma Toegankelijkheid, 2010).

b. Toegankelijke website en digitale leeromgeving

- De VU-website en VUnet voldoen 1 januari 2016 aan de minimale toegankelijkheids-ijkpunten van het World Wide Web Consortium (W3C) (zie Digitale toegankelijkheid van het hoger onderwijs, 2010, pg. 57-58). W3C ontwikkelt technische standaarden voor webpagina's en digitale leeromgevingen. De internationale standaarden voor websites zijn uitgewerkt naar Nederlandse richtlijnen in het waarmerk drempelvrij.nl.
- De digitale leeromgeving Blackboard voldoet per 1 januari 2016 minimaal aan de selectie van ijkpunten *Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 1.0* prioriteit 2 en 3 (zie Digitale toegankelijkheid van het hoger onderwijs, 2010, pg. 59).
- Bij nieuwe IT-projecten worden in de ontwerp-fase de W3C-criteria en de WCAG-criteria meegenomen.
- Toegankelijkheid wordt standaard meegenomen in het Programma van Eisen bij IT-projecten.

c. Gebruiksvriendelijke studiematerialen

- Studiematerialen worden opgesteld in een schreefloos lettertype van minimaal lettergrootte 10.

- Er wordt een regelfstand van 1,5 gehanteerd.
 - Docenten stellen readers ook digitaal beschikbaar aan studenten met een functiebeperking die een reader moeten omzetten in een voor hun bruikbaar format.
- d. Vroegtijdige verstrekking studiemateriaal**
- Een reader of studieboek is uiterlijk een maand voordat een cursus begint (digitaal) beschikbaar voor de student met een functiebeperking die het studiemateriaal nog om moet zetten in een geschikt format. Indien hier door omstandigheden niet aan kan worden voldaan, is in ieder geval de kernboekenlijst beschikbaar.

Door te voldoen aan deze toegankelijkheids-criteria kunnen studenten met een functiebeperking meer zelfstandig studeren binnen de VU en hoeven zij minder een beroep te doen op begeleiding vanuit de instelling.

2.3. BEGELEIDING

a. Actieve benadering intakegesprek

- Studenten die bij (her)inschrijving aangeven met een functiebeperking te studeren worden in de daaropvolgende informatiemail vanuit het studenten-decaan, nadrukkelijk geadviseerd zo spoedig mogelijk in contact te treden met de studieadviseur van de opleiding als zij voorzieningen nodig hebben voor deelname aan het onderwijsproces. Tijdens het gesprek worden afspraken gemaakt over de begeleiding en voorzieningen. Uitgangspunt is hierbij om samen met de student de studie mogelijk te maken en te denken in mogelijkheden en de talenten van de student, maar met inachtneming van de eindtermen.
- In de informatiemail vanuit het studenten-decaan wordt ook nadrukkelijk

aangegeven dat melding bij de studenten-decaan eveneens van belang is in verband met eventuele studievertraging en mogelijke financiële compensatie.

- Naast de informatiemail vanuit het studentendecanaat wordt ook tijdens (facultaire) voorlichtingsdagen benadrukt zo spoedig mogelijk in contact te treden met de studieadviseur van de opleiding wanneer voorzieningen noodzakelijk zijn.

b. Vaardige en deskundige studentbegeleiders

- Studieadviseurs ondersteunen studenten met een beperking tijdens gesprekken op een adequate wijze. Hiervoor geldt dat de studieadviseur:
 - a) volledig op de hoogte is van het instellingsbeleid en alle regelingen met betrekking tot studeren met een functiebeperking.
 - b) kennis heeft van de meest voorkomende functiebeperkingen.
 - c) doorverwijst naar de studentendecaan bij studievertraging en vragen over financiële regelingen.
- De studentendecanen zijn op de hoogte van alle actuele wet- en regelgeving op het gebied van collegegeld, financiën en studiefinanciering.
- Eén van de studentendecanen heeft het onderwerp 'studeren met een functiebeperking' in portefeuille en heeft een adviesfunctie voor studieadviseurs en andere begeleiders op de faculteit.
- Docenten en mentoren/tutores hebben kennis van het instellingsbeleid en de regelingen op de faculteit, zodat zij kunnen signaleren en kunnen doorverwijzen naar de studieadviseur.

c. Schriftelijke vastlegging begeleidingsafspraken

- Het arrangement aan afspraken en voorzieningen die tussen student en

studentbegeleiders zijn gemaakt worden te allen tijde vastgelegd in het (digitaal) studentendossier. Hierin staan de rechten en plichten van de instelling en de student. Er is een format met betrekking tot rechten en plichten beschikbaar ten behoeve van eenduidigheid binnen de hele VU.

d. Beperkt aantal begeleiders

- De student met een functiebeperking heeft bij voorkeur een vaste studieadviseur en de studieadviseur is altijd het eerste aanspreekpunt.
- De student met een functiebeperking heeft, indien van toepassing, bij voorkeur een vaste studentendecaan.
- In het (digitaal) studentendossier van de student is duidelijk aangegeven wie de studieadviseur en wie de studentendecaan van de betreffende student zijn.

e. Bevorderen binding student en opleiding

- De studieadviseur is de schakel tussen de student en de docent/mentor/tutor wanneer studenten extra voorzieningen en begeleiding nodig hebben bij het volgen van onderwijs.
- In overleg met de student kan via het Centrum voor Studie en Loopbaan (CSL) worden besproken of een medestudent als studiemaatje kan worden aangesteld. Een studiemaatje kan op allerlei manieren ingezet worden om het studiesucces van een student met een beperking te vergroten (bijv. samen studeren, studietips geven of een planning maken).

f. Zorg voor specifieke doelgroepen

- CSL biedt aanvullende begeleiding voor studenten met een autismespectrumstoornis (en mogelijk andere beperkingen) door medestudenten of recent afgestudeerden.
- CSL organiseert jaarlijks themabijeen-

komsten voor specifieke doelgroepen, zoals studenten met dyslexie, studenten met AD(H)D of studenten met een chronische ziekte/fysieke beperking.

De eisen op het gebied van begeleiding dragen bij aan de binding tussen de student, de faculteit en de VU in haar geheel en is gericht op het bevorderen van studiesucces.

2.4. DESKUNDIGHEID

a. Actieve bevordering deskundigheid

- Er is een duidelijke en goede structuur van overleg ten behoeve van kennisontwikkeling en -borging. Het is niet realistisch om te verwachten dat iedereen binnen de instelling volledig op de hoogte is van alle (on)mogelijkheden bij studeren met een functiebeperking. De structuur is als volgt (van minder naar meer deskundig):

Docenten/mentoren/tutores

Docenten/mentoren/tutores signaleren en hebben een doorverwijsfunctie en directe lijn met de studieadviseurs voor het verkrijgen van informatie en advies over functiebeperkingen en mogelijkheden.

Examencommissies

Examencommissies kunnen desgewenst advies inwinnen bij de studieadviseur, studentendecaan, docent/mentor/tutor of externe instanties.

Studieadviseurs

Studieadviseurs informeren docenten/mentoren/tutores en examencommissies over eventuele nieuwe ontwikkelingen en regelingen op het gebied van studeren met een functiebeperking.

Studentendecanen

De studentendecaan op centraal niveau met functiebeperking in portefeuille vervult de rol

van 'achterwachtfunctie' voor de studieadviseurs. Voor gecompliceerde casussen en advies kan de studieadviseur zich wenden tot deze studentendecaan. Deze studentendecaan is tevens lid van de landelijke commissie van studentendecanen met betrekking tot handicap + studie. De studentendecaan informeert studieadviseurs en de klankbordgroep over relevante verkregen informatie en ontwikkelingen van externe instanties middels de digitale nieuwsbrief en e-mail.

Klankbordgroep 'studeren met een functiebeperking'

De klankbordgroep 'studeren met een functiebeperking' bestaat uit medewerkers van diverse gremia binnen de VU. De klankbordgroep wordt gefaciliteerd vanuit het studentendecanaat en komt minimaal 2 keer per jaar bijeen. De leden verhogen draagvlak binnen hun afdelingen en overlegvormen.

b. Kennisniveau direct betrokken medewerkers

- De docenten/mentoren/tutores op de faculteit hebben een basiseniveau van kennis op het gebied van functiebeperkingen en het beleid van de instelling. Deze basiskennis is onderdeel van de Basiskwalificatie Onderwijs (BKO). Door deze basiskennis kunnen zij signaleren en adequaat doorverwijzen naar de studieadviseur. Basiskennis wordt ontwikkeld en geborgd door informatie op VUnet-medewerkers en jaarlijkse agendering van het onderwerp op trainingen voor docenten/mentoren/tutores.
- De examencommissie heeft basiskennis op het gebied van functiebeperkingen en is goed op de hoogte van het instellingsbeleid en voorzieningen en regelingen daaromtrent. De examencommissie raadpleegt desgewenst de studieadviseur, studentendecaan of externe instanties bij

het behandelen van een verzoek. Deze kennis van examencommissies wordt ontwikkeld en geborgd door informatie op VUnet-medewerkers en bijeenkomsten en correspondentie met studieadviseurs, studentendecanen en externe instanties.

- De studieadviseur beschikt over adequate kennis om studenten met een functiebeperking te kunnen begeleiden. De studieadviseur is op de hoogte van functiebeperkingen, het instellingsbeleid en voorzieningen en regelingen daaromtrent. Deze kennis van studieadviseurs wordt ontwikkeld en geborgd door informatie op VUnet-medewerkers, bijeenkomsten en correspondentie tussen studieadviseurs en studentendecanen en de Landelijke Vereniging van Studieadviseurs.
- De studentendecaan met functiebeperking in portefeuille is expert op het gebied van functiebeperking, voorzieningen, hulpmiddelen en regelingen en heeft een netwerk om eventueel te raadplegen. Deze expertise wordt uitgebreid en bevorderd door uitwisseling in de landelijke commissie en met externe instanties.

c. Facilitering door landelijk kennis- en expertisecentrum

- De VU en de andere hoger onderwijsinstellingen worden gefaciliteerd door het landelijk Expertisecentrum handicap + studie. Dit centrum geeft tips en oplossingen bij studeren met functiebeperking. Op de website van dit centrum staan tips die professionals van hoger onderwijsinstellingen kunnen gebruiken bij de begeleiding van studenten, informatie over functiebeperkingen en de regelgeving rondom studeren met een functiebeperking. Er wordt ook advies op maat geboden.

2.5. LEERROUTES

a. Mogelijkheid voor aangepaste leerroute

- Het uitgangspunt is het normale curriculum, waaraan iedere student moet voldoen. Alleen fysieke of ernstige mentale beperkingen kunnen aanleiding geven de vorm van het onderwijs of toetsing aan te passen en hiermee het verschil met een 'niet beperkte' student op te heffen (conform artikel 2, Wet gelijke behandeling op grond van een handicap of een chronische ziekte).
- De student met een functiebeperking, die een beroep wil doen op een aangepaste leerroute, dient zo spoedig mogelijk in contact te treden met de studieadviseur met het verzoek. Bij voorkeur voor aanvang van de studie. Verklaringen en andere relevante documenten moeten worden overlegd.
- De aanpassingen betreffen voorzieningen en eventueel aanpassingen van de (onderwijs)vorm waardoor de student in staat wordt gesteld onderwijs te volgen en de studie af te ronden.
- De aanpassingen vormen geen onevenredige belasting voor de instelling (conform artikel 2, Wet gelijke behandeling op grond van een handicap of een chronische ziekte).
- Het verzoek voor een aangepaste leerroute wordt in samenspraak met de studieadviseur schriftelijk vastgelegd.

b. Procedure en besluitvorming aangepaste leerroute

- Het verzoek voor een aangepaste leerroute wordt voorgelegd aan de examencommissie van de opleiding. De examencommissie hanteert criteria die toetsen op noodzakelijkheid, geschiktheid, evenredigheid en eindtermen van de opleiding.

- Bij een positief advies van de examencommissie wordt het verzoek vervolgens ter besluitvorming aan het faculteitsbestuur voorgelegd.
- Het faculteitsbestuur beslist over eventuele financiële consequenties van de aanpassingen, dit doet de examencommissie niet.
- Toegekende aanpassingen worden schriftelijk vastgelegd in een overeenkomst tussen de student en het faculteitsbestuur (eventueel een gemachtigde van het faculteitsbestuur).
- Terugkoppeling vanuit het faculteitsbestuur naar de student geschiedt binnen 6 werkweken.

c. Motivering besluit aangepaste leerroute

- Het besluit van het faculteitsbestuur is voorzien van een motivatie. Deze motivatie is gestoeld op voldoende kennis van de functiebeperking en de benodigde aanpassingen en voorzieningen. Het faculteitsbestuur en de examencommissie kunnen desgewenst de studieadviseurs, de studentendecaan met functiebeperking in portefeuille of het Expertisecentrum handicap + studie raadplegen.

d. Kaders aangepaste leerroute in het OER

- In de VU-brede OERen zijn kaders opgenomen die als basis dienen voor het opstellen van de aangepaste leerroutes. Mogelijkheden voor beroepsprocedures zijn hierbij aangegeven.

e. Nakoming en adequate uitvoering aangepaste leerroute

- De studieadviseur is de schakel in de uitvoering van de aangepaste leerroute. De studieadviseur verzorgt de afstemming en communicatie met betrokkenen. De studieadviseur volgt eveneens of de afspraken adequaat worden uitgevoerd.

Het doorvoeren van aangepaste leerroutes kan uiteindelijk resulteren in minder begeleidingsbehoefte. Door kaders voor aangepaste leerroutes vast te leggen in VU-brede OER-en is er een beter aanbod van maatwerk mogelijk. Hierdoor hoeven studenten met een functiebeperking minder vaak een beroep te doen op de begeleiding vanuit de faculteit om tussentijds ad hoc allerlei aanpassingen te regelen.

2.6. TOETSING EN EXAMINERING

a. Indienen en terugkoppelen verzoeken

- Studenten met een functiebeperking dienen zo spoedig mogelijk, indien mogelijk al bij aanvang van de studie, bij de studieadviseur aan te geven welke voorzieningen noodzakelijk en geschikt zijn bij toetsing. De aanvraag dient zo mogelijk gepaard te gaan met een officiële verklaring van de functiebeperking.
- Ingediende verzoeken voor voorzieningen bij summatieve en formatieve toetsing worden binnen 6 werkweken behandeld.
- Besluiten die worden teruggekoppeld zijn altijd voorzien van een motivatie (zie c).

b. Beslissingsbevoegdheid en gehanteerde criteria

- De examencommissie beslist over de voorzieningen bij toetsing. De studieadviseur kan op basis van gedelegeerde bevoegdheid door de examencommissie ook beslissen over voorzieningen bij toetsing.
- Voorzieningen mogen de kwaliteit of de moeilijkheidsgraad van een vak of het examenprogramma niet wijzigen (VU-breed kader Toetsbeleid, 2012, pg. 36). De eindtermen van de opleiding zijn voor een student met een functiebeperking gelijk aan die voor een student zonder functiebeperking.

- De te verlenen voorzieningen kunnen bestaan uit een aangepaste vorm of duur van de tentamens en/of practica en/of het ter beschikking stellen van praktische hulpmiddelen (VU-breed kader Toetsbeleid, 2012, pg. 36). Studenten met een functiebeperking die in aanmerking komen voor extra tijd bij een toets krijgen standaard 30 minuten extra bij een toets van 2,5 à 3 uur.

c. Motivering besluit

- Het besluit van de examencommissie is gebaseerd op voldoende kennis van de functiebeperking en de betreffende (toets) mogelijkheden.
- De examencommissie kan desgewenst de studentendecaan met functiebeperking in portefeuille of het Expertisecentrum handicap + studie raadplegen.

d. Nakoming en adequate uitvoering

- De studieadviseur zorgt voor (schriftelijke) vastlegging in het (digitale) dossier van de student.
- Docenten, examinatoren en medewerkers studentenzaken kunnen via het digitale systeem een rapportage maken van alle studenten die voorzieningen hebben bij een bepaalde toets.
- Medewerkers studentenzaken van het Onderwijsbureau realiseren in de meeste gevallen de voorzieningen bij toetsen, zoals het vergroot kopiëren en het regelen van een aparte ruimte.
- De studieadviseur volgt of de afspraken adequaat worden uitgevoerd.

HOOFDSTUK 3

WAARBORGEN VAN KWALITEIT EN CONTINUÏTEIT

Kwaliteitsborging van de voorzieningen voor studenten met een functiebeperking is van groot belang. Deze kwaliteitsborging omvat het geheel aan maatregelen die ertoe moeten leiden dat aan eisen die zijn gesteld, wordt voldaan. Verankering van het goedgekeurde en ingevoerde beleid vindt plaats op de volgende niveaus:

1. Instelling - College van Bestuur
2. Faculteiten/diensten - faculteitsbesturen, dienstdirecteuren
3. Opleidingen - examencommissies, opleidingsmanagement, opleidingscommissies
4. Individuele medewerkers - student-begeleiders e.d.

'Plan, Do, Check, Act- cyclus'

Kwaliteitszorg op het gebied van toegankelijkheid en studeerbaarheid voor studenten met een functiebeperking is een cyclisch proces en bestaat uit de volgende fasen volgens de 'Plan, Do, Check, Act-cyclus':
Plan: Beleid op studeren met een functiebeperking

Do: Implementatie van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking

Check: Evaluatie van de implementatie van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking

Act: Opvolging, het geven van een antwoord op de evaluatie

Kwaliteitsborging van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking in de Plan-fase

- Op **instellingsniveau** staat in deze fase het opstellen van beleid, procedures en regelgeving met betrekking tot voorzieningen voor studenten met een functiebeperking centraal. Het College van Bestuur (CvB) is eindverantwoordelijk voor het universiteitsbrede beleid met betrekking tot studeren met een functiebeperking. Het instellingsbrede beleid met betrekking tot voorzieningen voor studenten met een

functiebeperking is gebaseerd op een visie op studeren met een functiebeperking en verduidelijkt hoe deze voorzieningen voor studenten met een functiebeperking aansluiten bij de onderwijsvisie van de instelling.

- Op instellingsniveau wordt ook het kwaliteitszorgsysteem beschreven: welke maatregelen en voorzieningen zijn getroffen om de kwaliteit van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking te bewaken en te bevorderen.
- Het College van Bestuur voorziet daarnaast in een VU-brede modellen voor de OERen en Regels en Richtlijnen van Examencommissies en vastlegging in het studentenstatuut.
- Tevens wordt in deze fase waar nodig gebruik gemaakt van het instellingsbrede Handboek Onderwijskwaliteit en dan met name het hoofdstuk Studentbegeleiding.
- Het CvB is daarnaast eindverantwoordelijk voor de organisatie van ondersteuning (faciliteiten en personeel) en dient ervoor te zorgen dat alle betrokken medewerkers in staat worden gesteld hun taken naar behoren uit te voeren.
- Het **faculteitsbestuur** is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de eisen en (een deel van) de maatregelen die in het beleid zijn geformuleerd. De faculteit geeft eveneens aan hoe zij medewerkers faciliteert om het beleid met betrekking tot functiebeperking adequaat te kunnen uitvoeren.
- Het faculteitsbestuur is vervolgens verantwoordelijk voor het opnemen van praktische informatie over studeren met een functiebeperking in de studiegids of website en de OERen.
- Betrokken **diensten** stellen eveneens vast in hoeverre wordt voldaan aan de eisen die onder hun verantwoordelijkheid vallen (o.a. gebouwen, IT) en specificeren de

maatregelen die zij zullen nemen.

- De **examencommissie** operationaliseert haar taken met betrekking tot voorzieningen voor studenten met een functiebeperking in een werkwijze en taakverdeling en delegeert naar de studieadviseurs. De examencommissie stelt de Regels en Richtlijnen vast (gebaseerd op het VU-brede model).
- Op het niveau van **individuele medewerkers/studentbegeleiders** worden in de Plan-fase specifieke taken en verantwoordelijkheden vastgelegd.

Kwaliteitsborging van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking in de Do-fase

- De **faculteit/dienst** neemt initiatief op het gebied van de voorzieningen voor studenten met een functiebeperking die geboden moeten worden en geeft medewerkers opdracht om maatregelen uit te voeren.
- De **examencommissies** gaat in deze fase over het wel of niet toekennen van een gevraagde voorziening bij toetsing of onderwijs.
- De examencommissie is bij toetsing eindverantwoordelijk voor de realisatie van de door hen toegekende voorzieningen. Bij onderwijsvoorzieningen is dit het faculteitsbestuur.
- De **individuele medewerkers/studentbegeleiders** zijn er in deze fase om toegekende voorziening te realiseren. Individuele medewerkers dienen bekwaam te zijn in het realiseren van de voorzieningen.

Kwaliteitsborging van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking in de Check-fase

Het beleid met betrekking tot studeren met een functiebeperking moet op regelmatige basis intern en extern worden geëvalueerd

om na te gaan of de ambities ook worden waargemaakt, op basis van een evaluatiesystematiek waarbij diverse actoren (studenten, opleidingscommissie, docenten) betrokken zijn.

- Het is de taak van het **College van Bestuur** om op regelmatige basis het VU-brede beleid met betrekking tot studeren met een functiebeperking intern in haar geheel te evalueren. De Dienst Studentenzaken, en dan specifiek de afdelingen CSL en Onderwijs en kwaliteitszorg, bereiden dit voor. Het systeem van kwaliteitszorg binnen de VU wordt daarnaast driejaarlijks intern geëvalueerd, hierin is ook studeren met een functiebeperking opgenomen.
- Het **faculteitsbestuur** moet de eisen die in het VU-brede beleid aan faculteiten worden gesteld jaarlijks evalueren. Het faculteitsbestuur, het opleidingsmanagement, de opleidingscommissie en de facultaire Gezamenlijke Vergadering zijn verantwoordelijk voor de evaluatie van de OERen.
- **Diensten** moet uitgevoerde werkzaamheden jaarlijks evalueren en geven advies aan het College van Bestuur.
- De **examencommissie** evalueert jaarlijks het beleid en de procedures ten aanzien van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking en geeft advies aan het faculteitsbestuur. Ook worden de Regels en Richtlijnen en werkwijze geëvalueerd.
- **Individuele medewerkers/studentbegeleiders** geven advies aan het opleidingsmanagement en de examencommissie met betrekking tot het realiseren en de kwaliteit van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking. Indien er problemen zijn met de kwaliteit van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking, is het faculteitsbestuur verantwoordelijk voor een nadere analyse en onderzoek naar de oorzaken ervan.

- Zesjaarlijks wordt het beleid, de uitvoering daarvan en de controle erop extern geëvalueerd door de **visitatiecommissies** van de NVAO.
- De VU neemt daarnaast jaarlijks deel aan de **Nationale Studentenenquête (NSE)** waarin ook specifieke vragen zijn opgenomen over studeren met een functiebeperking.
- **Individuele medewerkers/studentbegeleiders** stellen indien van toepassing de werkwijze voor de begeleiding en het realiseren van voorzieningen bij.

Kwaliteitsborging van voorzieningen voor studenten met een functiebeperking in de Act-fase

Op basis van de genoemde aspecten die tijdens de evaluatiefase zijn genoemd, worden verbeterplannen opgesteld en uitgevoerd.

- Op instellingsniveau is het **College van Bestuur** verantwoordelijk voor het regelmatig bijsturen van het VU-beleid op het gebied van functiebeperking en de modellen voor de OERen en Regels en Richtlijnen Examencommissies. Het College van Bestuur stelt de personele voorzieningen wat betreft de beschikbare studentbegeleiding bij als daar aanleiding voor is na een check van de 'Plan, Do, Check, Act- cyclus'.
- Het **faculteitsbestuur** is verantwoordelijk voor het bijstellen van de studiegids en OERen.
- De faculteit is ook verantwoordelijk voor het heroverwegen van formatie en professionalisering van medewerkers.
- **Diensten** stellen indien nodig hun aanbod van producten en diensten bij en de dienstdirecteuren zijn verantwoordelijk voor het heroverwegen formatie en professionalisering van medewerkers.
- De **examencommissie** stelt de Regels en Richtlijnen en werkwijze indien nodig jaarlijks bij.

TERMINOLOGIE

Evenredigheid: de doeltreffende voorzieningen die voor studenten met een functiebeperking worden getroffen vormen geen onevenredige belasting voor de VU.

Geschiktheid en noodzakelijkheid: VU Studentenstatuut 2012-13, 4.2.e.:
"Aanpassingen moeten geschikt (= de belemmering wordt inderdaad weggenomen) en noodzakelijk (= hetzelfde doel kan niet op een andere manier worden bereikt) zijn."

Faculteitbestuur: het belangrijkste bestuursorgaan van de faculteiten. Het bestuur bestaat (doorgaans) uit een decaan, een onderzoeksportefeuillehouder, een onderwijsportefeuillehouder en een directeur bedrijfsvoering.

Functiebeperking: in dit beleidsplan wordt aangesloten bij de definitie van de Inspectie van het Onderwijs (2010): 'Onder studenten met een functiebeperking worden zowel studenten met een lichamelijke handicap of chronische ziekte, als studenten met dyslexie en psychische beperkingen verstaan'.

Instelling: de term instelling verwijst naar het bestuursniveau van de VU, dit betreft het College van Bestuur (CvB).

Leerroute: leerroute is de term die de Commissie Maatstaf hanteert, hier kan ook de term studieprogramma gelezen worden.

Opleidingsmanagement: degene die, gedelegeerd vanuit de onderwijsdirecteur of portefeuillehouder onderwijs, verantwoordelijk is voor het onderwijs binnen een bepaalde opleiding (of deel van een opleiding). Per faculteit verschillende benamingen, gebruikelijke functies waarin deze taken zijn belegd zijn: 'opleidingsdirecteur', 'opleidingscoördinator' of 'bachelor- of mastercoördinator'.

Toetsing: in dit beleidsplan worden hiermee alle verschillende vormen die toetsing kan aannemen aangeduid: een multiple choice tentamen, een tentamen met open vragen, een mondeling tentamen, een tussentoets, een presentatie, werkstuk, verslag, practicum, thesis, stage die beoordeeld wordt etc.

Voorzieningen: in dit beleidsplan wordt de term voorzieningen gehanteerd voor het geheel aan producten, diensten en aanpassingen voor studenten met een functiebeperking. Op de website van expertisecentrum handicap + studie is een lijst met mogelijke aanpassingen te raadplegen (onder studietips).

REFERENTIES

- Convenant 'studeren met een handicap', in werking tredend op 23 juni 2005.
- Commissie Maatstaf (2010). *Meer mogelijk maken. Studeren met een functiebeperking in het hoger onderwijs*. Uitgave van het Ministerie van OCW.
- Dingelstad, A.A.M. (2006). *Instellingsactieplan 'Terugdringing belemmeringen voor studenten met een functiebeperking aan de Vrije Universiteit Amsterdam'*.
- Inspectie van het Onderwijs (2010). *Onbelemmerd Studeren. Beleid en voorzieningen voor studenten met een functiebeperking in het hoger onderwijs*.
- Instellingsplan Vrije Universiteit 2011-2015 'VU is verder kijken' (2010).
- Kritische Reflectie Instellingsaudit VU, conceptversie (2012).
- Nederlands-Vlaamse accreditatie organisatie (NVAO) (2011). *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Instellingstoets Kwaliteitszorg*.
- Poels-Ribberink, H., Sombekke, E., Duisings-Oijen, K., Winkels, J. & Broek, A. van den (2011).
- Maken ze meer mogelijk? Studeren met een functiebeperking 2010. Vervolgmeting*. Ministerie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Touwen, M. & Dingelstad, A.M.M. (2010). *Eindverslag van het Instellingsactieplan 'Terugdringing belemmeringen voor studenten met een functiebeperking aan de Vrije Universiteit Amsterdam'*.
- Velleman, E., Houtepen, M. & Riezebosch, I. (2010). *Digitale toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Een onderzoek naar de toegankelijkheid van websites, studie-informatiesystemen en mobiele applicaties van het hoger onderwijs*. Utrecht: Stichting Accessibility
- VU-Studentenstatuut 2012-2013.
- VU-breed kader Toetsbeleid, versie maart 2012.
- VU-Handboek Onderwijskwaliteit (versie 2011).
- Wijk, I. van & Koningen, E. (2010). *Programma toegankelijkheid mindervaliden*. Amsterdam: Vrije Universiteit.

COLOFON

Tekst
Student- & Onderwijszaken, Afdeling
Centrum voor Studie en Loopbaan

Fotografie
Studio VU, Yvonne Compier

Vormgeving
Haagsblauw, Den Haag

Druk
Mewadruk

februari 2013

WWW.VU.NL

FEBRUARI 2014